

*Дорофеева М. С.,**доктор філологічних наук, професор**Навчально-наукового інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка**Сайко К. О.,**магістрантка**Навчально-наукового інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ТЕРМІННІ БАЗИ ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ: ПЕРЕВАГИ ТА ВАДИ

Анотація. Статтю присвячено висвітленню й оціненню переваг та вад впливів термінних баз на результат галузевого перекладу. Розслід останніх публікацій у цьому річичі посвідчує, що кількість робіт, присвячених вивченню впливів технологій автоматизованого перекладу на продукт перекладу, значно зростає. Водночас у багатьох роботах досліджують питання ролі перекладача в процесах щораз більшої автоматизації. Варто однак зауважити, що в дуже малій кількості сучасних розвідок вивчено питання ролі перекладових програм та, відповідно, перекладової пам'яті й термінних баз, у галузевому перекладі. Такі ж тенденції можна простежити в українському перекладознавстві.

Мета цієї розвідки полягає в оціненні впливів термінних баз на результат галузевого перекладу (транслят) крізь призму вад та переваг, висвітлених у релевантних для цього дослідження джерелах. Для докладнішого вивчення порушеного питання в межах цього дослідження проведено експеримент. Основне завдання учасників експерименту полягало в здійсненні перекладу уривка з німецького довідника «Bauentwurfslehre: Grundlagen, Normen, Vorschriften» українською мовою. Половина учасників послуговувалася програмою MemoQ та термінною базою, створеною на основі авторизованого перекладу відповідного джерела. База містила дефектні рішення, зокрема непослідовно та неточно відтворені терміни, що потребувало перекладацького втручання та про що було зазначено в умовах експериментального перекладацького замовлення.

Друга половина учасників працювала над перекладом без використання перекладових програм. Усім учасникам було дозволено послуговуватися технологіями автоматизованого перекладу. Оцінку перекладів було надано крізь призму вад та переваг послуговування термінними базами, які було зіставлено з випрацюваними критеріями оцінювання та критеріями щодо якості перекладу термінів, наведених у стандарті «ДСТУ EN ISO 17100:2017. Послуги щодо перекладання. Вимоги до послуг щодо перекладання».

Згідно з результатами експерименту, термінні бази сприяють заощадженню часу, вищій якості перекладу та, відповідно, забезпеченню послідовності відтворення термінів у межах тексту. Водночас, відповідно до оцінки учасників, термінні бази не полегшили процесу їхньої роботи та позбавили їх влади над текстом навіть попри те, що надані термінні бази містили дефектні рішення. Загалом результати експерименту продемонстрували, що пере-

кладові програми зменшують ступінь домінування перекладача під час ухвалення перекладацьких рішень, проте прослідковується тенденція підвищення якості кінцевого продукту.

Ключові слова: галузевий переклад, регулювання галузевого перекладу, якість галузевого перекладу, перекладові технології, термінні бази.

Порушувана проблема. Ринок перекладацьких послуг та вимоги до вмінь і навичок перекладача почали стрімко змінюватися з початком так званої *Цифрової революції* або ж, іншими словами, *Третьої промислової революції*, що відбувалася всередині ХХ століття. Сьогодні, як наслідок, багатофункційні програми з термінними базами, перекладовою пам'яттю та іншими елементами стали незамінними артефактами перекладачів, що своєю чергою визначило зміщення фокусу перекладознавчих розвідок у бік оптимізації галузевого перекладу. Варто зауважити, що одним із актуальних питань в контексті забезпечення якості транслятів є опис та оцінка впливів термінних баз на рішення перекладачів. З одного боку, дослідження в цьому напрямі можуть посприяти систематизації переваг і ризиків послуговування термінними базами, що було б доцільно з практичного погляду й могло б покращити ефективність роботи перекладачів. З іншого боку, кількісна оцінка впливів посприяла б віднайденню теоретичної моделі перекладу, яка могла б урахувати місце та роль перекладача в процесі перекладу, передусім галузевого.

Розслід останніх досліджень і публікацій. Порушення та вивчення питання ролі комп'ютерних технологій у процесі перекладу відбувалося паралельно з розвитком відповідних технологій. Зауважмо, що більшість наукових робіт у цьому річичі присвячена загальному вивченню технологій автоматизованого перекладу, оціненню якості перекладу, що забезпечують технології автоматизованого перекладу, або висвітленню ролі перекладача під час цих процесів. Так, наприклад, одним із фокусів дослідження Ф. Австермоля (2011) є питання того, «*як та чи змогли б останні постути в галузі МП за допомогою свого потенціалу позбавити влади або навіть замінити перекладача*» (переклад К. Сайко) [1, с. 2]. У згаданій розвідці дослідник покликається на вступ до теорії машинного перекладу 1992 року, де категорії «*залученість людини*» (до перекладу – прим. К. Сайко) та «*автоматизація*» представлені як опозиційні. Також у вступі виокремлено

різні етапи розвитку перекладу, де першим етапом є «традиційний переклад людини», а останнім – згідно з прогнозами – є «цілком автоматичний високоякісний машинний переклад» без залучення «людини-перекладача» [2, с. 148]. В інших дослідженнях цього напрямку оцінено продуктивність постредагування після невронного машинного перекладу з кількісною оцінкою [3], рівень довіри користувачів до неякісного машинного перекладу [4] та інші дотичні аспекти. Українські перекладознавці також удаються до висвітлення порушеної проблематики [див., напр., 5, 6, 7].

Варто зазначити, що порівняно меншу кількість розвідок присвячено впливам перекладових програм та їхніх елементів, зокрема перекладової пам'яті та термінних баз, на продукт перекладу. Р. Крюгер належить до нечисленних науковців, що досліджують різні види регулювальних впливів перекладових технологій на галузевий переклад. Він розрізняє *термінологічне, фразеологічне, граматичне* та інші види регулювання, що уможливаються за допомогою перекладових програм. Водночас він зазначає, що ступінь регулювання залежить безпосередньо від того, якого значення або «авторитету» замовник надає наявним ресурсам [8, с. 30]. Також в українському перекладознавстві впродовж останніх років з'явилася розвідка на цю тематику [9, 10, 11], проте більшість із них спрямовані на проблеми впровадження перекладових технологій до навчальних програм закладів вищої освіти [11, с. 173]. Отже, можна простежити значний брак наукових робіт, які оцінюють згаданий вище *ступінь регулювання* з боку перекладових програм, зокрема термінних баз, опираючись на кількісно-аналітичний підхід.

Мега статті полягає у висвітленні й оціненні впливів термінних баз на результат галузевого перекладу.

Виклад основного матеріалу. У роботах, що присвячені вивченню впливів комп'ютерних технологій на галузевий переклад, а також на офіційному сайті програми *MemoQ* згадано, з одного боку, низку переваг, а з іншого – низку вад послугування термінними базами. Серед переваг згадано, зокрема, такі: (1) послідовність у відтворенні термінів та терміносполук; (2) заощадження часу; (3) полегшення процесу перекладу; (4) вища якість перекладу.

До ризиків та вад застосування термінних баз належать такі: (1) перейняття неякісних пропозицій перекладу з термінних баз даних; (2) можлива втрата «влади» над текстом із боку перекладача-людини [8, с. 42; 11; 12]. Безперечно, що поданий тут перелік не є вичерпним.

У межах цієї розвідки було здійснено експеримент задля підтвердження чи спростування відповідних переваг та вад,

оцінення ступеня впливу термінних баз на рішення перекладачів та спроби віднайти відповідь на питання щодо ризику втрати влади над текстом з боку перекладача за умови послугування комп'ютерними технологіями.

До експерименту було залучено вісім учасників – студентів другого курсу магістратури катедри германської філології та перекладу Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Їхнє основне завдання полягало в здійсненні перекладу уривка із сорокового видання німецькомовного довідника «*Neufert E. Bauentwurfslehre : Grundlagen, Normen, Vorschriften. Handbuch für den Baufachmann, Bauherrn, Lehrenden und Lernenden*» [13] українською мовою.

Учасників експерименту було поділено на дві групи. Відповідно до умов перекладацького замовлення учасники (далі – група 1) під час перекладу мали послугуватися програмою *MemoQ* та завчасно наданою термінною базою, що її було створено на основі авторизованого перекладу попередніх видань [14]. Також було вказано, що перекладачі неодмінно повинні послугуватися цією базою та орієнтуватися на неї, однак і те, що подекуди база містить дефектні рішення, що потребують перекладацького втручання. Іншим чотирьом учасникам (далі – група 2) під час перекладу було заборонено послугуватися програмою *MemoQ* та іншими програмами для перекладу, що автоматично означало те, що вони не використовуватимуть термінних баз. Усім учасникам експерименту було дозволено послугуватися програмами автоматизованого перекладу, наприклад, *Google Translator*, *DeepL Translator* тощо.

Задля оцінення результатів експерименту було взято до уваги та зіставлено, з одного боку, згадані вище переваги та вади послугування термінними базами, а з іншого боку, критерії, зазначені в стандарті «*DCTV EN ISO 17100:2017 Послуги щодо перекладання. Вимоги до послуг щодо перекладання*» [15], що наразі чинний в Україні. Результати відповідно до кожного критерія було оцінено за визначеними методами та із застосуванням довідкових матеріалів [16, 17, 18] (див. *Табл. 1*).

Результати першого критерію (витрачений час), як зазначено вище, було оцінено за допомогою опитування учасників усіх груп. Узагальнивши підсумки опитування, зауважмо, що група 1 потребувала на тридцять хвилин менше часу для того, щоб здійснити переклад (див. *Табл. 2*). Складність процесу роботи над перекладом (другий критерій) також було оцінено за допомогою опитування (шкала від 1 до 10 балів). Можна зауважити, що загалом учасники двох груп однаково оцінили складність роботи над перекладом (див. *Табл. 3*).

Таблиця 1

Критерії та методи оцінювання

	Критерій оцінки	Згадані переваги (+) та вади (-)	Методи оцінювання
1	Витрачений час	Заощадження часу (+)	Опитування
2	Складність процесу роботи	Полегшення процесу перекладу (+)	Опитування
3	Ступінь впливу термінної бази на рішення перекладачів	Можлива втрата влади над текстом (-)	Опитування
4	Якість (відповідність змісту оригіналу та перекладу) [DCTV EN ISO 17100:2017]	Вища якість перекладу (+), перейняття неякісних пропозицій (-)	Кількісна оцінка якості рішень щодо відтворення змісту оригіналу в перекладах двох груп та зістава результатів двох груп
5	Якість (послідовність відтворення термінів у межах ЦТ) [DCTV EN ISO 17100:2017]	Вища якість перекладу (+), послідовність у перекладі термінів та терміносполук (+)	Кількісна оцінка послідовності відтворення термінів оригіналу в перекладах двох груп та зістава результатів двох груп

Таблиця 2

Оцінка витраченого часу

Номер перекладу (група 1)	Витрачений час	Номер перекладу (група 2)	Витрачений час
П1	6 год.	П5	3 год.
П2	2 год.	П6	2,5 год.
П3	6,5 год.	П7	5 год.
П4	2,5 год.	П8	7 год.
Підсумок	17 год.	Підсумок	17,5 год.

Таблиця 3

Оцінка складності

Номер перекладу (група 1)	Складність	Номер перекладу (група 2)	Складність
П1	9 балів	П5	6 балів
П2	8 балів	П6	8 балів
П3	7 балів	П7	9 балів
П4	7 балів	П8	8 балів
Підсумок	31 бал	Підсумок	31 бал

Результати за третім критерієм (ступінь впливу терміної бази на рішення перекладачів) оцінено за допомогою опитування. Учасникам групи 1 було поставлено таке запитання: «Хто домінував під час перекладу та під час ухвалення рішень щодо перекладу: термінна база (та / або технологія автоматизованого перекладу, напр., Google Перекладач) чи Ви?».

Згідно з результатами, 50% учасників групи 1 вважають, що під час перекладу домінувала термінна база (далі – ТБ) та технології автоматизованого перекладу; інші 50% вважають, що вони та комп'ютерні технології впливали на процес однаковою мірою. Отже, звідси випливає, що 0% учасників групи 1 повністю домінували під час виконання замовлення, що засвідчує згадану вище втрату влади на текстом з їхнього боку.

Учасникам групи 2 було поставлено таке запитання: «Хто домінував під час перекладу та під час ухвалення рішень щодо перекладу: технологія автоматизованого перекладу чи Ви?». Відповідно до результатів, 75% учасників групи 2 вважають, що вони повністю домінували під час роботи над перекладом, а 25% – що вони та технологія автоматизованого перекладу (далі – ТАП) впливали на процес однаковою мірою. Отже, ступінь абсолютного домінування групи 2 перевищує ступінь домінування групи 1 на 75%.

У Табл. 4 подано результати оцінювання за четвертим критерієм (відповідність змісту оригіналу та перекладу). Як було зазначено вище, термінну базу було створено на основі автори-

зованого перекладу (далі – АП). Оцінка «0» в таблиці означає, що відповідності оригіналу і перекладу не було забезпечено, оцінка «1» – змістову відповідність забезпечено. Можна зауважити, що загальні результати групи 1 перевищують результати групи 2 на 4 бали. Водночас можна простежити таку закономірність: у більшості випадків неякісні пропозиції в термінній базі спричинилися до більшої кількості дефектних рішень у перекладах групи 1 у порівнянні з перекладами групи 2. Відповідно, якісні пропозиції термінної бази підвищили кількість правильних рішень у перекладах групи 1 у порівнянні з транслятами групи 2 (див. Табл. 4).

Результати оцінки за останнім критерієм (послідовність відтворення термінів у межах ЦТ) подано в Табл. 5. Для оцінення послідовності було застосовано таку шкалу: оцінка «0» означає, що послідовності не забезпечено, оцінка «1» – послідовність забезпечено. ВТ та АП містили терміни, які повторювалися. Непослідовність в АП було, відповідно, перенесено до термінної бази задля оцінення впливів. У більшості випадків можна простежити позитивні та негативні приклади впливів термінної бази. Один із найяскравіших прикладів розглянуто нижче. Загалом різниця результатів групи 1 та групи 2 складає 1 бал (див. Табл. 5).

У Табл. 6 подано один із прикладів негативного впливу термінної бази на рішення перекладачів групи 1. У межах ВТ та АП термін *Drahteinlage* трапляється двічі: *Drahteinlage* /

Таблиця 4

Відповідність змісту оригіналу та перекладу у відтворенні термінів

	Термін	П1	П2	П3	П4	АП		П5	П6	П7	П8	
1	Drahteinlage	1	0	0	0	0		1	1	0	0	
2	Biegung	1	1	1	1	1		1	1	1	1	
3	Schallschutz	1	1	1	1	1		0	0	1	1	
4	Luftschallschutzmaß	1	0	1	0	0		1	1	1	0	
5	Glasstein	1	1	1	1	1		1	1	1	1	
6	bewertetes Schalldämm-Maß	1	1	1	0	0		1	0	0	1	
7	Absätze	0	1	1	1	1		1	0	1	0	
8	Brandschutzverglasung	1	1	1	0	0		1	1	1	0	
9	kreisförmig	1	0	0	0	0		1	0	0	0	
10	Heizkörpereffekt	1	1	1	1	1		1	1	0	0	
	Підсумок	9	7	8	5	5		9	6	6	4	
	Загальні підсумки	Група 1 – 29						Група 2 – 25				

Таблиця 5

Послідовність відтворення термінів у межах ЦТ

	Термін	П1	П2	П3	П4	АП		П5	П6	П7	П8	
1	Drahteinlage	1	0	0	0	0		1	1	1	1	
2	Biegung	1	1	1	1	1		1	1	1	0	
3	Schallschutz	1	0	1	1	1		0	0	1	1	
4	Luftschallschutzmaß	0	0	1	0	0		0	1	0	0	
5	Glasstein	1	1	1	0	0		1	1	0	1	
6	Glassteinkonstruktion	1	1	1	1	1		0	1	0	0	
7	bewertetes Schalldämm-Maß	1	1	1	1	1		1	1	1	0	
8	Absätze	1	1	1	0	1		1	1	1	0	
9	Verglasung	1	0	0	1	1		1	1	1	1	
10	Gussglas	1	1	1	1	1		1	1	1	1	
	Підсумок	9	6	8	6	7		7	9	7	5	
	Загальні підсумки	Група 1 – 29						Група 2 – 28				

Таблиця 6

Негативний вплив дефектної терміної бази

	Пропонований відповідник	Оцінка		Пропонований відповідник	Оцінка
П1	дротяне армування – поздовжнє дротяне армування	1	П5	дротове армування – поздовжнє дротове армування	1
П2	захист дротом – поздовжня дротяна прокладка	0	П6	дротяна сітка – поздовжня дротяна сітка	1
П3	дріт – поздовжнє дротяне армування	0	П7	дротяна вставка – поздовжня дротяна вставка	1
П4	захист дротом – поздовжня дротяна прокладка	0	П8	дротяна вставка – поздовжня дротяна вставка	1
АП	захист дротом – поздовжня дротяна прокладка	0			

Längsdrahteinlage та *захист дротом / поздовжня дротяна прокладка* відповідно. Отже, в АП можна простежити непослідовність відтворення цього терміна, що, відповідно, було перенесено до терміної бази, якою послуговувалася група 1. Так, наприклад, рішення у П2 зумовлені негативним впливом терміної бази, адже було перейнято, з одного боку, дефектні рішення зі змістового погляду, а, з іншого боку, непослідовність. П3 та П4 також містять неякісні рішення, що стосуються передусім непослідовності та неточності відтворення цих двох термінів. Можна зауважити, що лише один учасник групи 1 (П1) уникнув згаданих ризиків та забезпечив якісний переклад. Водночас усім учасникам групи 2 вдалося забезпечити послідовність відтворення цих двох термінів (див. Табл. 6).

Результати й підсумки експерименту. У Табл. 7 подано узагальнені результати експерименту, які, з одного боку, підтверджують, а, з іншого боку, частково спростовують згадані вище переваги й вади. Результати за *критерієм 1 (витрачений час)* підтверджують тезу про те, що терміної бази допомагають заощадити час. Варто проте зауважити, що різниця між результатами складає лише 30 хвилин на користь групи 1.

Учасники групи 1 та групи 2 однаково оцінили *складність процесу роботи над перекладом* (31 бал), що частково спростовує твердження про те, що комп'ютерні технології та ТБ полег-

шують процес роботи (*критерій 2*). Жоден із учасників групи 1 не домінував повністю під час перекладу, адже 50% групи 1 вважають, що під час перекладу ТАП і ТБ домінували повністю, а інші 50% стверджують, що вони та ТАП і ТБ впливали на процес однаковою мірою. Згідно з результатами опитування групи 2, 75% учасників вважають, що вони домінували повністю під час перекладу, 25% зазначили, що вони та ТАП впливали на процес однаковою мірою. Отже, можна дійти висновку, що ступінь абсолютного домінування групи 2 перевищує ступінь абсолютного домінування групи 1 на 75%. Ці результати підтверджують ризик, згаданий вище: комп'ютерні технології (за винятком ТАП) позбавили перекладачів групи 1 влади над текстом (*критерій 3*). Водночас, попри втрату влади над текстом, перекладачам групи 1 вдалося забезпечити вищий за якістю переклад.

Змістова відповідність термінів у результатах групи 1 складає 29 балів, у результатах групи 2 – 25 балів (*критерій 4*). Результати групи 1 перевищують результати групи 2 на 1 бал, коли йдеться про послідовність відтворення термінів у межах ЦТ (*критерій 5*). Загалом якість перекладу групи 1 перевищує якість перекладу групи 2 на 5 балів (див. Табл. 7).

Висновки. Згідно з результатами проведеного експерименту, ступінь регулювання та впливу перекладових технологій, зокрема

Таблиця 7

Результати та підсумки експерименту

	Критерій оцінки	Група 1	Група 2
1	Витрачений час	17 год.	17,5 год.
2	Складність	31	31
3	Ступінь впливу ТБ на рішення перекладачів	50% – ТБ та ТАП домінували повністю 50% – однаковий вплив ТБ, ТАП і перекладача	75% – абсолютне домінування з боку перекладача 25% – однаковий вплив перекладача і ТАП
4	Якість (відповідність змісту оригіналу та перекладу у відтворенні термінів)	29	25
5	Якість (послідовність відтворення термінів у межах ЦТ)	29	28

термінних баз, є досить високим, але згадані впливи можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, термінні бази сприяють заощадженню часу, вищій якості перекладу та забезпеченню послідовності відтворення термінів. З іншого боку, у межах проведеного експерименту, за оцінкою учасників, термінні бази не полегшили процесу їхньої роботи та позбавили їх влади над текстом навіть попри те, що термінним базам було надано невисокого «авторитету» (відповідно до концепції Р. Крюгера). Відтак, загальні результати оцінення перекладів групи 1 та групи 2 хоча й демонструють тенденцію до позитивного впливу термінних баз на продукт перекладу, але різниця між результатами за кількісними підрахунками не є досить значною, що становить перспективи для провадження подальших розвідок.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в поглибленому вивченні регулювальних впливів комп'ютерних технологій на процес і результат галузевого перекладу задля підвищення якості перекладацького продукту та визначення ролі перекладача в системі «людина-машина».

Література:

- Austermühl F. On Clouds and Crowds – Current Developments in Translation Technology. Trier : T21N – Translation in Transition, 2011. 27 p.
- Hutchins, J. W., Somers H. L. An Introduction to Machine Translation. London : Academic Press, 1992. 362 p.
- Läubli S., Chantal A., Düggelein P., Gonzalez B., Zwahlen A., Volk M. Post-editing Productivity with Neural Machine Translation. An Empirical Assessment of Speed and Quality in the Banking and Finance Domain. *Proceedings of Machine Translation Summit XVII*. Dublin, 2019. P. 267–272.
- Martindale M., Carpuat M. Fluency Over Adequacy: A Pilot Study in Measuring User Trust in Imperfect MT. *Proceedings of the 13th Conference of the Association for Machine Translation in the Americas*. Boston, 2018. Vol. 2. P. 13–15.
- Поворознюк Р., Антонова В. Протистояння людей та машин: еволюція машинного перекладу на прикладі передопераційних інструкцій, опрацьованих Google Translate. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2018. Вип. 2, ч. 64. С. 136–143.
- Ольховська А., Сіроклин О. Експериментальне дослідження з вивчення впливу використання невронної системи машинного перекладу на якість перекладу текстів у галузі фармакогнозії. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2021. № 92. С. 112–117.
- Гриднева С., Гончаренко Н. Машинний перекладач чи людина перекладач? *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія». 2018. Т. 4, № 37. С. 144–146.
- Krüger R. Lenkende Einflüsse von Übersetzungstechnologie auf den Fachübersetzungsprozess. *Translation – Fachkommunikation – Fachübersetzung*. Berlin : Frank&Timme, 2019. S. 29–67.
- Красуля А., Турчина М. Використання інструментів штучного інтелекту: порівняльний аналіз систем автоматизованого перекладу. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 8. С. 108–113.
- Ольховська А., Безпальченко К. Експериментальне дослідження з вивчення впливу систем автоматизації перекладу на якість письмових перекладів перекладачів-початківців. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2019. № 90. С. 81–87.
- Дорофєєва М. С., Сайко К. О. Комп'ютерні інструменти регулювання перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія». 2021. Т. 2, № 52. С. 173–176.
- What is a Term Base? URL: <https://www.memoq.com/tools/what-is-a-termbase> (дата звернення: 15.11.2022).
- Neufert E. *Bauentwurfslehre : Grundlagen, Normen, Vorschriften. Handbuch für den Baufachmann, Bauherrn, Lehrenden und Lernenden*. Wiesbaden : Springer Fachmedien Wiesbaden, 2002. 682 S.
- Нойферт Е. Будівельне проектування: довідник. 40-ве вид, перероб. та доп. Київ : Фенікс, 2017. 619 с.
- ДСТУ EN ISO 17100:2017. Послуги щодо перекладання. Вимоги до послуг щодо перекладання. Чинний від 2017-10-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2017. 30 с.
- ДСТУ Б А.1.1-21-94. Скло та вироби зі скла будівельного призначення. Терміни та визначення. Чинний від 1994-10-01. Вид. офіц. Київ : Держбуд України, 1994. 39 с.
- Словник будівельних термінів віконної тематики. URL: <https://www.korsa.ua/ua/slovnnyk-budivelnyh-terminiv-vikonnoyi-tematyky> (дата звернення: 17.11.2022).
- Шмиг Р., Боярчук В., Добрянський І., Барабаш В. Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури. Львів : Арал, 2010. 221 с.

Dorofeieva M., Saiko K. Term bases as one of the specialized translation regulating tools: advantages and disadvantages

Summary. The article explores and evaluates the effects of term bases on specialized translation. An analysis of recent scientific publications in the field shows a growing number of works devoted to the study of automated translation technologies impact on the translation. At the same time, many studies shed light on the role of the translator in the world of increasing automation. It is worth noting, however, that very few modern studies are devoted to the role of translation software and, therefore, translation memory and term bases, in specialized translation. The same tendencies can be observed in Ukrainian translation studies. The aim of this research is to evaluate the impact of term bases on the specialized translation product through the prism of the advantages and disadvantages mentioned in the relevant researches. To explore the mentioned issue in more detail, we conducted an experiment within the framework of this study. The main task of the participants was to translate an excerpt from the German reference book titled “Bauentwurfslehre: Grundlagen, Normen, Vorschriften” into Ukrainian. Half of the participants used MemoQ software and a term base created on the basis of the authorized translation of the mentioned source. The term base contained defective solutions; in particular, inconsistently and inaccurately translated terms that required correction, which was specified in the experimental translation order. The other half of the participants worked on the translation without any translation software. All participants were allowed to use automated translation technologies. The translations were evaluated through the prism of the advantages and disadvantages mentioned in the scientific works of researchers working in this field. These advantages and disadvantages were compared with the developed evaluation criteria and the criteria for the quality of terminology translation mentioned in the “ISO 17100:2017. Translation services – Requirements for translation services” standard, which is valid in Ukraine. According to the results of the conducted experiment, term bases contribute to time saving, higher quality of translation and, consequently, to ensuring the consistency of terminology within the text. At the same time, according to the assessment of the participants, the term base did not facilitate their work. Even though the provided terminology base contained defective solutions, it deprived the translators of power over the text. In general, the results of the experiment demonstrated that translation software reduces the degree of the translator’s dominance in the translation process, while also demonstrating a tendency to have a positive impact on the quality of the final product.

Key words: specialized translation, regulation of specialized translation, quality of specialized translation, translation technologies, term bases.